

твърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: ФИЛОСОФСКИ

Специалност: (код и наименование)

Ф	Ф	П	0	2	0	1	1	5

Психология

Магистърска програма (код и наименование)

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	0	1	6

Психодиагностика на развитието в детска и юношеска възраст. Част 2 (код и наименование)

Преподавател: проф. д.пс.н. Пламен Калчев

Асистенти: Светла Петрова-Стайкова, Александра Джонова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения/практически занятия	30
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		60
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	
	Научно есе	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	
Обща извънаудиторна заетост		120
ОБЩА ЗАЕТОСТ		180
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		4
ОБЩО ЕКСТ		6

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Workshops {информационно търсене и колективно обсъждане на доклади и реферати}	10

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

2.	Участие в тематични дискусии в часовете	10
3.	Демонстрационни занятия	10
4.	Посещения на обекти	10
5.	Решаване на казуси	10
6.	Изпит	50

Анотация на учебната дисциплина:

Курсът *Психодиагностика на развитието в детска и юношеска възраст. Част 2* си поставя като основни цели запознаване и работа с различни методи за оценка на психичното развитие в норма и патология: (1) методи на директно наблюдение; (2) оценъчни/рейтингови скали; (3) самооценъчни скали; (3) тестове за училищна готовност; (4) тестове за оценка на когнитивното развитие и интелигентността; (5) проективни методи.

Предварителни изисквания:

Базови знание по психологическо измерване, анализ на данни, психология и психопатология на развитието в детска и юношеска възраст.

Очаквани резултати:

След завършване на курса студентите ще демонстрират:

- разбиране и прилагане на основните принципи за оценка и идентификация на основни проблеми на развитието в детска и юношеска възраст; рефлексия върху собствената теоретична позиция и възможностите и ограниченията, които тя налага върху оценката на проблема;
- способност за аналитично мислене и критична оценка на проведени психодиагностични изследвания и основаните на тях заключения;
- знания и умения за използване на методи за директно наблюдение на детето, оценъчни/рейтингови скали, самоописателни личностови скали, проективни методи за оценка, тестове за оценка на когнитивното развитие и интелигентността;
- умения за интегриране и интерпретация на резултати от психологичното оценяване и подготовка на психологично заключение;

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1	Директното наблюдение в процеса на психологичното оценяване Принципи и подходи на наблюдение. Видове структурирано наблюдение. Методи на наблюдение: самонаблюдение, наблюдение по аналогия, наблюдение в естествени условия; преимущества и недостатъци. Надеждност (съгласуваност на оценките). Форми и протоколи за регистрация на поведението. Регистрация на поведението с помощта на структурирани форми (RASCC, SOS и др.) Директно наблюдение и функционален анализ на поведението.	2 лекции 2 практически семинари
2	Оценъчни (рейтингови) скали (1) Формат и съдържание на оценяваните признаци. Предназначение, преимущества и недостатъци на рейтинговите скали като инстру-	2 лекции 2 практически семинари

	мент за психологично оценяване. Типове изкривявания на информацията; съгласуваност на експертните оценки, източници на вариация на данните; принцип на агрегиране на информацията.	
3	Оценъчни (рейтингови) скали (2) Мултиинформативни, мултиметодни системи с широк диапазон на оценка: (а) Система на Т. Ахенбах за емпирично базирано оценяване (ASEBA, Achenbach, 2013); (б) Поведенческа система за оценка на децата (BASC/BASC-2, Reynolds & Camphaus, 1992/2007). Сравнителен анализ на компонентите и подходите за оценяване. Българска стандартизация на ASEBA в предучилищна възраст (Preschool CBCL 1½-5-LDS and C-TRF Scales) (Станкова, 2012); (в) CONNERS 3, Conners, 2008, българска адаптация (Николов, Иванова, 2013).	2 лекции 2 практически семинари
4	Оценъчни (рейтингови) скали (3) Запознаване и работа с рейтингови скали с фокусирано съдържание за оценка на поведенчески проблеми: хиперактивност и дефицит на внимание, опозиционно/предизвикателно поведение, агресия, разстройство на поведението и др. (ADHD Rating Scale/IV, HSQ, SSQ, СОПП и др.).	3 лекции 3 практически семинари
5	Самооценъчни личностни скали (въпросници) (1) Възможности и ограничения на самоописателния подход в процеса на психологичното оценяване. Многомерни личностни въпросници (SRP, YSR, CATI/B). Скали за оценка на интернализирани проблеми на развитието: тревожност, безпокойства, страхове, обесии и компулсии (RCMAS, SAS-A/B, PSWQ, FSSC-R/B, WBSI, PI, OCI-R, MCOT, СТКБ, ССБВО); депресия и безнадеждност (BDI, SES-D/ SES-DR, BHS).	4 лекции 4 практически семинари
6	Самооценъчни личностни скали (въпросници) (2) Скали за оценка на екстернализирани проблеми на развитието: агресия, виктимизация от връстниците, слаб самоконтрол, нарушаващо нормите поведение, употреба на психоактивни вещества (DRS, МСА, САВВ, ВППСС, СЕПР, ИСУВ и др.)	3 лекции 3 практически занятия
7.	Диагностика на готовността за обучение в училище Основни компоненти и подходи за оценка. Тестове за готовност: предназначение и функции. Запознаване и работа с <i>Тест за училищна готовност</i> (ТУГ). Субтестове и общи показатели. Сензитивност, специфичност, положителна и отрицателна прогностична ценност/сила. Провеждане на изследването и интерпретация на резултатите.	2 лекции 2 практически семинари
8.	Оценка на перцепцията, моториката и зрително-моторната интеграция Тест за зрително-моторна интеграция (VMI, Beery & Buktenika, 1997). Психометрични показатели и етапи в интерпретацията на резултатите.	2 лекции 2 практически семинари
9.	Тестове за оценка на интелигентността (1) Етапи в развитието на IQ тестовете. Съвременно състояние и тенденции. СНС-теорията като теоретична база на съвременните тестове за интелигентност. Критична оценка и възможности на наличните у нас тестове за интелигентност.	2 лекции 2 практически семинари
10.	Тестове за оценка на интелигентността (2)	4 лекции

	Българска стандартизация на <i>Детски тест за интелигентност на Д. Уекслър– Четвърта версия (WISC-IV)</i> . Структура: основни и допълнителни субтестове; интегративни индекси (Вербално разбиране, Нагледно мислене, Работна памет, Скорост на преработка), общ показател за интелигентност (FSIQ); допълнителни процесуални показатели. СНС-теорията и WISC-IV. Профили на различни клинични групи по интегративните показатели.	4 практически семинари
11.	Проективният подход в процеса на психологичното оценяване Възможности и ограничения. Основни проективни методи, използвани за оценка в детска и юношеска възраст.	2 лекции 2 практически семинари
12.	Интегриране и интерпретация на резултати от психологичното оценяване Причини за насочването, обща информация, наблюдения върху поведението, проведени тестове, резултати и интерпретация, обобщение и диагностични изводи/заключения, препоръки.	2 лекции 2 практически семинари

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Директното наблюдение в процеса на психологичното оценяване
2	Оценъчни (рейтингови) скали (1)
3	Оценъчни (рейтингови) скали (2)
4.	Оценъчни (рейтингови) скали (3)
5.	Самооценъчни личностни скали (въпросници) (1)
6.	Самооценъчни личностни скали (въпросници) (2)
7.	Диагностика на готовността за обучение в училище
8.	Оценка на перцепцията, моториката и зрително-моторната интеграция
9.	Тестове за оценка на интелигентността (1)
10.	Тестове за оценка на интелигентността (2)
11	Проективният подход в процеса на психологичното оценяване
12	Интегриране и интерпретация на резултати от психологичното оценяване.

Библиография

- Бижков, Г., Л. Джалев, В. Ванева, К. Танева (2017). *Стандартизиран тест за диагностика на готовността на децата за училище*.
- Каплан, Р., Д. Сакъзо (2013). *Психологическо тестване*. С.: Изток-Запад.
- Конърс, К. (2013). *CONNERS 3. Рейтинг скала за оценка на ADHD (хиперактивно разстройство с дефицит на внимание)*. Българска адаптация Н. Николов, Д. Иванова., МКБ 10. *Психични и поведенчески разстройства* (1992). С.: Национален център за комплексно изследване на човека. Клинични описания и диагностични указания.
- Проективна психология* (2000). М.: ЭКСМО-Пресс.
- Ръководство за изследване на детето* (Б. Минчев, ред.) (2000). С.: Веда Словена -Ж.Г.
- Станкова, М. (2012). *Клинични и социални аспекти на поведенческите проблеми в предучилищна възраст*. С.: Нов български университет.

- Уекслер, Д. WISC-IV. *Скала за интелигентност на Уекслер за деца*. Българска адаптация Н. Николов, П. Калчев (2015). С.: ОС България.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. Fifth edition. DSM-5, Washington, DC: Author (вж. също *Справочник на диагностичните критерии ДСН -IV-TR* (2009). С.: Изток-Запад).
- Antony, A. & D. Barlow (eds.) (2010). *Handbook of assessment and treatment planning for psychological disorders*. New York: Guilford.
- Andrews, J., , D. Saklofske & H. Janzen (2001). *Handbook of Psychoeducational assessment. Ability, achievement, and behavior in children*. San Diego: Academic Press.
- Barkley, R. (ed.) (2006). *Attention-deficit hyperactivity disorder: A handbook for diagnosis and treatment*. New York: Guilford.
- Barkley, R. (1997). *Defiant children: A clinician's manual for assessment and parent training*. New York: Guilford.
- Barkley, R., G. Edwards, A. Robin (1999). *Defiant teens: A clinician's manual for assessment and family intervention*. New York: Guilford.
- Beery, K. (1997). *The Beery-Burtenica Developmental Test of Visual-Motor Integration. Administration, scoring and teaching manual*. Parsippany, NJ: Modern Curriculum Press.
- Cormier, S., P. Nurius & C. Osborn (2013). *Interviewing and change strategies for helpers*, 7th ed. Belmont: Cengage Learning.
- Cohen, R. & M. Swerdlik (2009). *Psychological testing and assessment: An introduction to tests and measurement*, 7th ed. New York: The McGraw-Hill.
- Brock, S., S. Jimerson & R. Hansen (2009). *Identifying, assessing, and treating ADHD at school*. New York: Springer.
- Delfos, M. (2004). *Children and behavioural problems. Anxiety, aggression, depression and ADHD – A Biopsychological model with guidelines for diagnostics and treatment*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- DuPaul, G., T. Power, A. Anastopoulos, R. Reid (1998). *ADHD Rating Scale/IV. Checklists, norms and clinical interpretation*. New York: The Guilford Press.
- Flanagan, D. & P. Harrison (eds.) (2005). *Contemporary intellectual assessment: theories, tests, and issues*. 2nd ed. New York: Guilford.
- Flanagan, D. & A. Kaufman (2009). *Essentials of WISC-IV assessment*. New York: Wiley.
- Fletcher, R. & J. Hattie (2011). *Intelligence and intelligence testing*. Abingdon: Routledge
- Goldstein, S., J. Naglieri & M. DeVries (eds.) (2011). *Learning and attention disorders in adolescence and adulthood : Assessment and treatment*. Hoboken: Wiley.
- Graham, J., & J. Naglieri (Eds.) (2003). *Handbook of psychology. Vol. 10 Assessment psychology*. New York: Wiley.
- Groth-Marnat, G. (2003). *Handbook of psychological assessment*. 4th ed. New York.: Wiley.
- Hill, J. & B. Maughan (Eds.) (2004). *Conduct disorders in childhood and adolescence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hughes, T., L. Crothers & S. Jimerson (2008). *Identifying, assessing, and treating conduct disorder at school*. New York: Springer.
- Hunsley, J. & E. Mash (Eds.) (2008). *A guide to assessments that work*. New York: Oxford University Press.
- Kaufman, A. (2009). *IQ testing 101*. New York: Springer.
- Kamphaus, R. & J. Campbell (2006). *Psychodiagnostic assessment of children: Dimensional and categorical approaches*. New York: Wiley.
- Kellerman, H., A. Burry (2007). *Handbook of psychodiagnostic testing analysis of personality in the psychological report*. 4th ed. New York: Springer.

- Lichtenberger, E., N. Mather, N. Kaufman & A. Kaufman (2004). *Essentials of assessment report writing*. Hoboken: Wiley.
- Mash, E. & R. Barkley (eds.) (2007). *Assessment of childhood disorders*. 4th ed. New York: Guilford.
- Mather, N. & B. Wendling (2012). *Essentials of dyslexia assessment and intervention*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Matthys, W. & J. Lochman (2009). *Oppositional defiant disorder and conduct disorder in childhood*. Chichester: Wiley Wiley & Sons.
- Matson, J., F. Andrasik & M. Matson (eds.) (2009). *Assessing childhood psychopathology and developmental disabilities*. New York: Springer.
- Naglieri, J. & S. Goldstein (Eds.) (2009). *Practitioner's guide to assessing intelligence and achievement*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Ramsay, M., C. Reynolds & R. Kamphaus (2002). *Essentials of behavioral assessment*. Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.
- Reynolds, C. & R. Kamphaus (Eds.) (2003). *Handbook of psychological and educational assessment of children: intelligence, aptitude, and achievement*. New York: Guilford.
- Reynolds, C. & R. W. Kamphaus (1992). *BASC. Behavior Assessment System for Children. Manual*. Circle Pines: American Guidance Service.
- Sattler, J. (2001). *Assessment of children. Cognitive applications*. San Diego: Sattler.
- Sattler, J. (2002). *Assessment of children. Behavioral and clinical applications*. San Diego: Sattler.
- Schroeder, C. & B. Gordon (2002). *Assessment and treatment of childhood problems : a clinician's guide*. N.Y.: Guilford.
- Sparrow, E. (2010). *Essentials of Conners behavior assessments*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Urbina, S. (2004). *Essentials of psychological testing*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Williams, J. & P. Hill (2012). *A handbook for the assessment of children's behaviours*. Chichester: Wiley-Blackwell

Публикации на автора, свързани със съдържанието на курса:

- Калчев, П. (2017). *Оценка на психопатни черти в юношеска възраст. Част 2. Коравосърдечност и неемоционалност*. С.: Изток-Запад,.
- Калчев, П. (2016). *Оценка на психопатни черти в юношеска възраст. Част 1. Юношески въпросник за психопатни черти*. С.: Изток-Запад,.
- Калчев, П. (2014). *Психично благополучие в юношеска възраст. Кратка форма на скалата на К. Риф*. С.: Изток-Запад,.
- Калчев, П. (2013). *Тест за училищна готовност*. С.: Изток-Запад,.
- Калчев, П. (2012). *Многомерна скала за тревожност в юношеска възраст*. С.: Изток-Запад,.
- Калчев, П. (2012). *Скала за агресия и виктимизация от връстниците*. С.: Изток-Запад,.
- Калчев, П. (2012). *Скали за тревожност в детска и юношеска възраст. Част 5. Обсесии и компулсии*. С.: Изток-Запад,.
- Калчев, П. (2011). *Субективно благополучие и взаимоотношения с родителите и връстниците в юношеска възраст*. С.: Изток-Запад,.
- Калчев, П. (2010). *Скали за агресия в юношеска възраст. Част 2. Злопамятност и откъснатост, поведение в проблемни социални ситуации, екстернализирани проблеми на развитието, емпатия, морална неангажираност*. С.: Изток-Запад,.
- Калчев, П. (2009). *Скали за агресия в юношеска възраст. Част 1. Многомерна скала за агресивност*. С.: Изток-Запад,.
- Калчев, П. (2008). *Индиректна скала за употреба на психоактивни вещества в юношеска възраст*. С.: Изток-Запад,.

- Калчев, П. (2007). *Скали за тревожност в детска и юношеска възраст. Част 3. Изпитна тревожност. Част 4. Страхове*. С.: Изток-Запад.
- Калчев, П. (2007). *Скали за тревожност в детска и юношеска възраст. Част 2. Социална тревожност*. С.: Изток-Запад.
- Калчев, П. (2006). *Скали за тревожност в детска и юношеска възраст. Част 1. Детска проявена тревожност*. С.: Изток-Запад.
- Калчев, П. (1997). Кратка форма на въпросника на Coolidge за личностни разстройства. *Българско списание по психология*, 2.

ЗАБЕЛЕЖКА: Посочените в литература учебници по психологично оценяване и диагностика са примерни. Могат да се ползват всички съвременни (препоръчително след 2000 г.) учебни пособия.

2017

Съставил: проф. д.пс.н. Пламен Калчев